

ARTYKUŁY

Ogłędziny miejsca wypadku przy pracy (część 3)

DOI: 10.53024/1.3.55.2024

MARCIN JACHIMOWICZ*

Streszczenie

Niniejsza publikacja stanowi trzecią i ostatnią część artykułu systematyzującego praktyczne aspekty prowadzenia ogłędzin miejsc zdarzeń, będących wypadkami przy pracy. Przedstawiono w niej drobiazgowo problematykę prowadzenia ogłędzin miejsc tego typu zdarzeń. Zwrócono szczególną uwagę na rolę prokuratora w zapewnieniu należytego przebiegu tej czynności dowodowo-kryminalistycznej. Przybliżono także zadania jakie spoczywają, w razie zaistnienia tego typu zdarzeń, na pracodawcy oraz powołanym przez niego zespole powypadkowym. Omówiono również czynności, które w razie zaistnienia tego typu zdarzeń, podejmowane są przez inspektorów Państwowej Inspekcji Pracy, akcentując konieczność współpracy śledczych z przedstawicielami tej służby w trakcie ogłędzin miejsc zdarzeń wypadkowych.

Słowa kluczowe: wypadek przy pracy, ogłędziny, prokurator, pracodawca, inspektor pracy

OGŁĘDZINY MIEJSCA WYPADKU PRZY PRACY.

UWAGI SZCZEGÓŁOWE

Miejscem zdarzenia, które może być poddane ogłędzinom jest pewna część przestrzeni, na której coś się wydarzyło, zaszło coś, co jest przedmiotem postępowania. Podejmując decyzję o przeprowadzeniu ogłędzin miejsca zdarzenia wypadkowego

* Marcin Jachimowicz – prokurator Prokuratury Rejonowej w Świebodzinie, wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury, ORCID: 0000-0003-0009-5751.

organ procesowy ma z reguły niewiele danych o ewentualnym przestępstwie. Zasadniczym zatem celem podejmowanych przez niego działań jest uzyskanie jak największej liczby informacji, a także zabezpieczenie rzeczowych źródeł dowodowych, jakie będzie można wykorzystać w toku postępowania karnego, np. do badań przez biegłych. Zasadnym jest zatem określenie ogółu czynności, jakie podejmowane są przez organy ścigania na miejscu zdarzenia wypadkowego, zwłaszcza badanie miejsca zdarzenia, którego elementem składowym są oględziny takiego miejsca.

Badaniem miejsca zdarzenia określa się w kryminalistyce czynności taktyczno-techniczne dokonywane w ramach procesu karnego, które polegają na systematycznych i szczegółowych spostrzeżeniach, badaniach oraz analizach danego miejsca i zmierzają do odtworzenia przebiegu zdarzenia, utrwalenia oraz zabezpieczenia śladów i źródeł informacji w celu wszechstronnego i obiektywnego wyjaśnienia zdarzenia i jego okoliczności, ustalenia (wykrycia) sprawcy oraz zebrania odpowiedniego materiału dowodowego na potrzeby postępowania karnego¹. Na kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia wypadkowego składają się m.in. następujące czynności: zabezpieczenie miejsca zdarzenia, penetracja terenu przyległego do niego, oględziny tego miejsca, inne czynności podejmowane w związku z zaistniałym zdarzeniem (w szczególności: wnioskowanie z oględzin, budowanie pierwszych wersji kryminalistycznych o zdarzeniu oraz jego sprawcy, eksperymentalne sprawdzenie prawidłowości zbudowanych wersji, powtórne (kontrolne) badanie miejsca zdarzenia i terenu przyległego, zabezpieczenie dopływu informacji z miejsca zdarzenia), przyjęcie zawiadomienia o popełnionym przestępstwie, przesłuchanie w charakterze świadka osoby pokrzywdzonej, przesłuchanie innych świadków, rozpoznanie posesyjne, wywiady, zastosowanie innych odpowiednich metod kryminalistycznych².

Wymienione tutaj etapy postępowania określają cały przebieg pracy odpowiednich organów na miejscu konkretnego zdarzenia. Z powyższego wynika, że oględziny nie polegają wyłącznie na zebraniu śladów oraz poddaniu ich np. identyfikacji, ale poprzedzone są wieloma niezbędnymi czynnościami³.

Pierwszą czynnością w ramach badania miejsca zdarzenia jest jego prawidłowe zabezpieczenie, a przede wszystkim udzielenie pierwszej pomocy osobom potrzebującym.

¹ S. Czerw, *Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia w ujęciu teoretycznym i praktycznym*, [w:] *Kryminalistyczne badanie – oględziny miejsca w teorii i praktyce*, Szczytno 1984, s. 26.

² M. Kaczmarek, *Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia w teorii i praktyce*, Piła 2011, s. 6-7.

³ A. Włodarska, *Kryminalistyczne oględziny miejsca zdarzenia na przykładzie wypadku drogowego*, „Zeszyty Naukowe Collegium Witelona”, Legnica 2016, nr 3, s. 122.

Istotne obowiązki w zakresie zabezpieczenia miejsca zdarzenia wypadkowego nakłada na pracodawcę rozporządzenie wykonawcze⁴. Stosownie do treści § 3 ust. 1 tego aktu normatywnego do czasu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy pracodawca ma obowiązek zabezpieczyć miejsce wypadku w sposób wykluczający:

- 1) dopuszczenie do miejsca wypadku osób niepowołanych;
- 2) uruchamianie bez koniecznej potrzeby maszyn i innych urządzeń, które w związku z wypadkiem zostały wyłączone;
- 3) dokonywanie zmiany położenia maszyn i innych urządzeń technicznych, jak również zmiany położenia innych przedmiotów, które spowodowały wypadek lub pozwalają na odtworzenie jego okoliczności.

Zgodę na uruchomienie maszyn i innych urządzeń technicznych, bądź też dokonywanie zmian w miejscu wypadku wyraża pracodawca w uzgodnieniu ze społecznym inspektorem pracy, po uprzednim dokonaniu oględzin miejsca wypadku oraz po sporządzeniu, jeżeli zachodzi taka potrzeba szkicu, fotografii, bądź też nagrania obrazu miejsca zdarzenia (§ 3 ust. 2 r.w.). W sytuacji, gdy mamy do czynienia z wypadkiem śmiertelnym, ciężkim bądź też zbiorowym zgodę na uruchomienie maszyn i urządzeń wyraża pracodawca, po uzyskaniu akceptacji właściwego inspektora pracy i prokuratora, a w sytuacji zaistnienia takiego wypadku w zakładzie górniczym również właściwego organu państwowego nadzoru górniczego (§ 3 ust. 3 r.w.). Dokonywanie zmian w miejscu wypadku bez uzyskania zgody wymienionych podmiotów jest niedopuszczalne, chyba że zachodzi konieczność ratowania życia lub zdrowia osób lub mienia albo zapobieżenia grożącemu niebezpieczeństwu (§ 3 ust. 4 r.w.), np. wybuchowi substancji łatwopalnej, gazu lub zawalenia się budowli.

W świetle powyższych regulacji, w przypadku wystąpienia wypadku przy pracy, na pierwszy plan wysuwa się konieczność podjęcia przez pracodawcę czynności łagodzących i zapobiegających dalszym ujemnym skutkom zdarzenia, w tym: udzielenia lub zorganizowania pierwszej pomocy osobom, którym zagraża niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia, nawet godząc się na zniszczenie niektórych śladów zdarzenia, zorganizowania akcji ratowania mienia, np. poprzez lokalizację pożaru i gaszenie ognia (do czasu przyjazdu straży pożarnej), wyłączenia dopływu gazu, prądu, wody, powiadomienia Straży Pożarnej, Pogotowia Gazowego, Pogotowia Energetycznego, itp.

W dalszej kolejności powinny zostać przez pracodawcę podjęte działania mające na celu ochronę miejsca zdarzenia wypadkowego przed zmianami, w tym:

⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy (Dz.U. Nr 105, poz. 870), dalej: r.w.

usunięcie z niego osób niepowołanych i strzeżenie jego granic, np. przez jego wytyczenie i oznaczenie, a także zidentyfikowanie wszystkich osób znajdujących się na miejscu zdarzenia wypadkowego lub wchodzących na jego teren, w tym spisanie ich danych personalnych i adresowych oraz ustalenie świadków wypadku i określenie gdzie te osoby znajdowały się w momencie zaistnienia wypadku i czym się wówczas zajmowały.

Podobne obowiązki, w tym zakresie, spoczywają na funkcjonariuszach Policji, którzy po przybyciu na miejsce zdarzenia wypadkowego, po zapewnieniu bezpieczeństwa sobie i innym osobom biorącym udział w czynnościach zabezpieczenia miejsca zdarzenia, zobligowani są do: podjęcia działań, które mają na celu ratowanie życia i zdrowia ludzi oraz ograniczenia ewentualnych zagrożeń dla otoczenia, poinformowania służby dyżurnej Policji o najistotniejszych ustaleniach, a także o potrzebie wsparcia i o ewentualnych zagrożeniach, konieczności ograniczenia skutków negatywnych warunków mogących mieć wpływ na zniszczenie, zmianę cech identyfikacyjnych lub wartości dowodowej śladów przestępstwa oraz dokonania oceny ryzyka naniesienia zanieczyszczeń na miejsce zdarzenia, wyznaczenia i zabezpieczenia obszaru, na którym mogą wystąpić ślady przestępstwa, a zatem obszaru oględzin (np. za pomocą taśm policyjnych, a w przypadku wypadku przy pracy będącego wypadkiem śmiertelnym przez skorzystanie z parawanu), a także dążenia, aby przedstawiciele organów państwowych, samorządowych, innych służb, inspekcji lub instytucji i mediów oraz jakiegokolwiek inne osoby, poza prowadzącymi akcją ratowniczą, nie wchodziły na obszar oględzin. Ponadto funkcjonariusze Policji, którzy jako pierwsi przybyli na miejsce zdarzenia wypadkowego powinni spisać dane osobowe (imię, nazwisko, adres miejsca zamieszkania, ewentualnie numer telefonu) osób zastanych na obszarze oględzin lub wchodzących na ten obszar, ze wskazaniem czasu i przyczyny obecności albo celu przybycia, a także czasu opuszczenia obszaru, przy czym od osób prowadzących akcję ratowniczą odbiera się dane ustnie, a w przypadku gdyby utrudniało to prowadzoną przez nich akcję, można ograniczyć się do spisania rodzaju i numerów rejestracyjnych albo taktycznych pojazdów, którymi przybyli (§ 47 ust. 1 wytycznych KGP⁵). Po przybyciu na miejsce zdarzenia policjantów z grupy oględzinowej, policjant kierujący zabezpieczeniem obszaru oględzin zdaje im relację z dotychczasowych ustaleń i przebiegu zabezpieczenia tego miejsca, fakt ten odnotowując w notatce urzędowej z podaniem czasu przekazania miejsca oględzin oraz osoby, której miejsce przekazał, a następnie, gdy kierujący czynnościami uzna to za konieczne, pozostaje do jego dyspozycji (§ 47 ust. 3 wytycznych KGP). O ujawnieniu zdarzenia

⁵ Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP poz. 59, ze zm.), dalej: wytyczne KGP.

i o podjętych czynnościach dyżurny jednostki Policji powinien niezwłocznie powiadomić właściwego miejscowo prokuratora w przypadku zdarzeń stanowiących przestępstwa, w odniesieniu do których właściwym do prowadzenia śledztwa jest prokurator (§ 48 ust. 1 wytycznych KGP). W sytuacji, gdy prokurator przybędzie na miejsce zdarzenia, prowadzący czynności przedstawia mu okoliczności zdarzenia oraz informuje o podjętych działaniach zmierzających do ratowania życia i zdrowia osób oraz ratowania mienia, a także o dokonanych ustaleniach (§ 48 ust. 2 wytycznych KGP). Jeśli prokurator podjął decyzję o osobistym dokonaniu oględzin lub ich kontynuowaniu albo wykonaniu innych czynności, policjanci z nim współdziałają. Policjanci są obowiązani wykonywać polecenia prokuratora w zakresie przedsięwzięć zmierzających do zabezpieczenia miejsca zdarzenia oraz podejmowanych czynności, w tym techniczno-kryminalistycznych (art. 308 i art. 326 § 3 k.p.k. oraz § 48 ust. 3 wytycznych KGP).

Przy zabezpieczeniu miejsca zdarzenia stosuje się dwie formy: osobową i techniczną⁶. Pierwsza z nich, obejmuje zaangażowanie ludzi o odpowiednich predyspozycjach i kwalifikacjach (np. funkcjonariuszy Policji, ale również działającej u pracodawcy służby bezpieczeństwa i higieny pracy, społecznej inspekcji pracy, specjalisty bhp), a realizowana jest przez wystawienie posterunków i strzeżenie jego granic celem niedopuszczenia osób postronnych. Druga natomiast, obejmuje wykorzystanie taśm, lin, płotków do zabezpieczenia miejsca zdarzenia, a także środków i innych przedmiotów do zabezpieczenia śladów przed zniszczeniem. W praktyce obie formy najczęściej są stosowane łącznie. Na podstawie zebranych informacji przez osoby dokonujące zabezpieczenia miejsca zdarzenia, w ramach czynności na miejscu zdarzenia, do chwili przystąpienia do oględzin można ustalić: rodzaj zdarzenia, rozległość i rodzaj terenu, na jakim doszło do zdarzenia, konieczne środki do zastosowania i inne warunki, co z kolei pomoże dobrać właściwy skład grupy oględzinowej⁷. Do pierwszoplanowych zadań osób przybyłych na miejsce zdarzenia należy jego zabezpieczenie przed utratą śladów⁸.

Istotne znaczenie dla finalnego efektu czynności jaką są oględziny ma poprzedzająca je faza badania miejsca zdarzenia wypadkowego, jaką jest penetracja. Czynność ta nie została przewidziana przez ustawę procesową, brak jest zatem jej definicji legalnej. W praktyce penetracja to nic innego jak wstępne rozpoznanie miejsca zdarzenia, celem którego jest wyznaczenie granic oględzin oraz pozyskanie informacji o charakterze miejsca, gdzie miał miejsce wypadek przy pracy, a także zachodzących w nim warunkach, np. atmosferycznych, a także środowiska pracy.

⁶ S. Czerw, *Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia*, op. cit., s. 79.

⁷ J. Mazepa, *Vademecum technika kryminalistyki*, Warszawa 2008, s. 21.

⁸ *Ibidem*.

Jednym z celów tego elementu badania miejsca zdarzenia wypadkowego jest wyznaczenie zasięgu oględzin miejsca, co nie należy do zadań łatwych, zwłaszcza w przypadku gdy wypadek przy pracy miał miejsce na terenie otwartym.

Oględziny miejsca zdarzenia wypadkowego stanowią bardzo ważne, skuteczne i najczęściej stosowane źródło uzyskiwania rzeczowych środków dowodowych o tego typu zdarzeniu. Jak słusznie stwierdza M. Kaczmarek: „Udokumentowane protokołem oględzin, upogładowione szkicem i fotografią, a niejednokrotnie również nagraniem obrazu, utrwalają sytuację, jaką zastano na miejscu, w którym miało miejsce zdarzenie wypadkowe. Prawidłowe i skuteczne przeprowadzenie oględzin to nie tylko ujawnienie, utrwalenie i zabezpieczenie śladów oraz dowodów na miejscu zdarzenia. Mają one przede wszystkim dać podstawę do zbudowania wstępnych wersji zaistnienia zdarzenia wypadkowego. Rezultaty oględzin są bardzo skutecznym środkiem kontroli i sprawdzania informacji uzyskiwanych następnie od świadków wypadku, a także wyjaśnień podejrzanego i innych dowodów uzyskiwanych w późniejszych fazach postępowania karnego prowadzonego w tym przedmiocie.”⁹.

Najuniwersalniej rzecz biorąc, oględziny miejsca zdarzenia wypadkowego zmierzają do zapoznania się z układem topograficznym przestrzeni, a także znalezienia oraz zabezpieczenia śladów badanego zdarzenia, które może nosić cechy przestępstwa. Ta czynność dowodowa powinna być przeprowadzona niezwłocznie po zaistnieniu wypadku przy pracy. W takim przypadku oględziny spełniają funkcję rejestrująco-utrwalającą dowody, a także funkcję poszukiwawczo-wykrywczą¹⁰. Nie ulega wątpliwości, że w przypadku zdarzeń będących wypadkami przy pracy, z uwagi na ich charakter, zachodzi konieczność przeprowadzenia oględzin, albowiem zdarzenia te cechują się powstawaniem śladów zarówno na miejscu ich zaistnienia, a także na ciele i odzieży ich uczestników, w szczególności zaś pokrzywdzonych oraz używanych przez nich w czasie zdarzenia przedmiotach, jak i obsługiwanych przez nich urządzeniach.

Podstawę prawną przeprowadzenia oględzin miejsca wypadku przy pracy stanowi, jak już wspomniano, art. 207 k.p.k.¹¹. Warto zwrócić uwagę, że przepis ten nie wskazuje jakiego miejsca mają dotyczyć oględziny, które mają dostarczyć wiedzy o rzeczowych środkach dowodowych, dotyczących przedmiotu procesu karnego, jakim jest czyn przestępny¹². Jest to czynność procesowa związana z miejscem popełnienia przestępstwa.

⁹ M. Kaczmarek, *op. cit.*, s. 16.

¹⁰ R. Kmiecik, E. Skrętowicz, *Proces karny, Część ogólna*, Warszawa 2009, s. 370.

¹¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 37, ze zm.), dalej: k.p.k.

¹² K. Witkowska, *Procesowy aspekty oględzin miejsca zdarzenia*, „Prokurator” 2010, nr 1-2, s. 97.

W postępowaniu przygotowawczym oględziny miejsca wypadku przy pracy są najczęściej realizowane jeszcze w fazie *in rem* lub w ramach czynności niecierpiących zwłoki, o których mowa w art. 308 § 1 k.p.k.¹³. Cechą charakterystyczną tego typu zdarzeń jest to, że najczęściej w razie ich zaistnienia nie ma czasu na wydanie postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, albowiem jakakolwiek zwłoka w tym zakresie mogłaby doprowadzić do utraty, zniszczenia lub zniekształcenia śladów i dowodów, a zachodzi konieczność nagłego działania. Za wypadek niecierpiący zwłoki należy uznać sytuację, w której konkretna czynność dowodowa musi być dokonana przed wszczęciem postępowania, ponieważ jej przeprowadzenie w terminie późniejszym będzie niemożliwe, np. z uwagi na utratę bądź też zniszczenie śladów lub dowodów albo będzie się wiązało ze znacznymi trudnościami, np. z uwagi na ich znaczne zniekształcenie¹⁴. Okoliczność, czy w konkretnej sytuacji zachodzi „wypadek niecierpiący zwłoki” (art. 308 § 1 k.p.k.) jest sprawą ocenną, przy czym ocena, czy taki wypadek zachodzi, należy do organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze¹⁵. Realizacja czynności dowodowych w trybie art. 308 k.p.k. jest faktycznym wszczęciem śledztwa lub dochodzenia. Niekiedy warto opóźnić o kilka lub kilkanaście godzin przeprowadzenie oględzin miejsca zdarzenia. Chodzi tutaj, w szczególności, o zdarzenia wypadkowe jakie miały miejsce w porze nocnej. Czasami zasadne jest poczekanie do świtu i rozpoczęcie czynności po rozwidnieniu się. Przystąpienie do realizacji oględzin w porze nocnej może prowadzić do utraty istotnych śladów oraz dowodów, które mogą zostać zniszczone przez członków grupy oględzinowej, którzy nie byli w stanie, z uwagi na panujące warunki, a w szczególności słabą widoczność, ich zauważyć¹⁶. W razie przystąpienia do tej czynności przy sztucznym oświetleniu oględziny powinny zostać powtórzone w porze dziennej¹⁷. Z drugiej strony, pamiętać należy, że czasem nawet minimalna zwłoka w przystąpieniu do oględzin może pociągać za sobą utratę niektórych śladów. Najczęściej decyzja o tym kiedy rozpocząć tę czynność należy do osoby, która kieruje oględzinami (prokurator lub policjant komórki dochodzeniowo-śledczej) i jest swoistym wyborem mniejszego zła. Nie powinno budzić wątpliwości, że do oględzin miejsca zdarzenia wypadkowego mającego miejsce w pomieszczeniu należy przystąpić niezwłocznie, nawet wówczas, gdy zdarzenie takie miało miejsce w porze nocnej. Niemal zawsze bowiem w takich przypadkach istnieje możliwość sprowadzenia do takiego miejsca

¹³ J. Jaworski, *Specyfika oględzin miejsca pożaru*, [w:] *Problemy współczesnej kryminalistyki*, t. 3, red. E. Gruza, T. Tomaszewski, Warszawa 2000, s. 121; wyrok SN z 13.05.2003 r., II KK 173/02, Lex nr 78389.

¹⁴ L. Schaff, *Zakres i formy postępowania przygotowawczego*, Warszawa 1961, s. 67.

¹⁵ Postanowienie SN z 11.04.2012 r., II KK 313/11, OSNKW 2012, nr 9, poz. 96.

¹⁶ M. Calkiewicz, *Oględziny zwłok i miejsca ich znalezienia*, Warszawa 2019, s. 33.

¹⁷ Z. Czeczot, T. Tomaszewski, *Kryminalistyka ogólna*, Toruń 1996, s. 180.

dobrego oświetlenia. Trochę inaczej kwestia ta wygląda w przypadku oględzin jakie należy przeprowadzić w terenie otwartym. Miejsce takie jest, z oczywistych względów, o wiele trudniej doświetlić, ponadto poszukiwanie w warunkach nocnych, nawet przy pozornie dobrym oświetleniu, z uwagi na ukształtowanie terenu, rzucanie cieni, np. przez kamienie, małych śladów może zakończyć się fiaskiem. Oczekiwanie na porę dzienną i rozpoczęcie wraz z jej nastaniem oględzin miejsca takiego zdarzenia jest oczywiście wykluczone w przypadku, np. opadów deszczu lub śniegu, gdy ślady kryminalistyczne mogą zostać zniszczone (zmyte). Możliwe jest wówczas przykrywanie śladów jakie ujawniono na miejscu zdarzenia folią lub plastikowymi albo szklanymi pojemnikami, nie daje to jednak dostatecznej gwarancji ich ochrony przed zniszczeniem lub uszkodzeniem na skutek kontaktu z wilgocią. Jak wskazano w § 53 ust. 1 wytycznych KGP: „W wypadku dokonywania oględzin na obszarze otwartym w nocy, we mgle, podczas opadów, w razie konieczności zapewnienia możliwości powtórnego przeprowadzenia czynności, należy zabezpieczyć obszar oględzin przed dostępem osób postronnych oraz w miarę możliwości przed niekorzystnym wpływem czynników atmosferycznych i ponowić oględziny w lepszych warunkach”.

Biorąc pod uwagę kryterium podmiotu przeprowadzającego oględziny miejsca wypadku przy pracy, a także etapu postępowania karnego, w którym są one przeprowadzane wyróżnić możemy:

- 1) oględziny dokonywane, w granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem w wypadkach niecierpiących zwłoki, przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia (art. 308 § 1 k.p.k.), które przeprowadzić może Policja lub prokurator;
- 2) oględziny dokonywane jako czynność dowodowa, która zmierza do realizacji celów postępowania karnego, która dokonywana jest przez:
 - a) prokuratora, w trakcie śledztwa osobistego (art. 311 § 1 k.p.k.),
 - b) Policję, w trakcie śledztwa jakie powierzono zostało do prowadzenia w całości lub w określonym zakresie albo w celu dokonania poszczególnych czynności (art. 311 § 2 k.p.k.),
 - c) prokuratora, w trakcie śledztwa jakie powierzono zostało Policji do prowadzenia w całości lub w określonym zakresie albo w celu dokonania poszczególnych czynności, jeżeli prokurator zastrzegł tę czynność do osobistego wykonania (art. 311 § 2 i 5 k.p.k.),
 - d) Policję z własnej inicjatywy (art. 311 § 4 k.p.k.);
- 3) sąd, w trakcie przewodu sądowego, co może uczynić w pełnym składzie poza rozprawą sądową, jak również może wyznaczyć ze swego składu sędziego albo wezwać inny sąd do przeprowadzenia tej czynności, przy czym wówczas, gdy

przeprowadzenie tej czynności w pełnym składzie nie napotyka na trudności, dopuszczalne jest tylko wówczas, gdy strony wyrażą na to zgodę (art. 396 § 1 k.p.k.);

- 4) prokuratora, jeżeli sąd przekaze mu sprawę w celu uzupełnienia śledztwa lub dochodzenia, jeżeli akta sprawy wskazują na istotne braki tego postępowania, a zwłaszcza na potrzebę poszukiwania dowodów, a dokonanie niezbędnych czynności przez sąd powodowałoby znaczne trudności (art. 344a § 1 k.p.k.), albo jeżeli dopiero w toku rozprawy ujawnią się istotne braki postępowania przygotowawczego, a ich usunięcie przez sąd uniemożliwiłoby wydanie prawidłowego orzeczenia w rozsądnym terminie, zaś przeszkód tych nie można usunąć poprzez wyznaczenie do tej czynności sędziego ze składu orzekającego albo wezwany sąd (art. 396a § 1 k.p.k.);
- 5) przeprowadzone przez sąd odwoławczy (art. 452 k.p.k.).

W praktyce najczęściej oględziny miejsca zdarzenia wypadkowego są przeprowadzane na etapie postępowania przygotowawczego jeszcze przed jego formalnym wszczęciem. Wypada, w tym miejscu, zadać pytanie, kiedy prokurator powinien przeprowadzić lub kierować oględzinami miejsca zdarzenia wypadkowego. Pewnym wskaźnikiem powinien być tutaj § 169 r.p.¹⁸ stosownie, do treści którego: „W sprawach o zabójstwo, sprowadzenie katastrofy komunikacyjnej lub budowlanej albo ich niebezpieczeństwa oraz w sprawach o wypadek przy pracy ze skutkiem śmiertelnym, a także w sprawach o inne poważniejsze przestępstwa, których skutkiem jest śmierć człowieka, prokurator przeprowadza oględziny miejsca zdarzenia lub kieruje ich przebiegiem, a w razie potrzeby dokonuje odtworzenia przebiegu zdarzenia lub kieruje tą czynnością”. Mając na uwadze to uregulowanie nie powinno budzić najmniejszych wątpliwości, że w przypadku wypadków przy pracy będących wypadkami śmiertelnymi, a także w razie zaistnienia wypadków noszących znamiona katastrof prowadzącym oględziny miejsc tego typu zdarzeń lub kierującym nimi powinien być prokurator. W razie wystąpienia zdarzeń, które nie będą nosić cech zdarzeń wymienionych we wskazanym powyżej przepisie prokurator nie ma obowiązku osobistego przeprowadzania oględzin ich miejsc lub kierowania nimi, co nie wyklucza możliwości osobistej realizacji tej czynności przez prokuratora lub kierowania jej przebiegiem, co z kolei wynika z faktu, że *dominus litis* postępowania przygotowawczego jest właśnie prokurator. Postulować należy by prokurator przeprowadzał lub kierował oględzinami miejsca zdarzenia wypadkowego, gdy mamy do czynienia z wypadkiem przy pracy, który jest wypadkiem śmiertelny, ciężkim lub zbiorowym, a zatem zdarzeń wypadkowych o jakich mowa w art. 3

¹⁸ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz.U. z 2023 r. poz. 1115, ze zm.), dalej: r.p.

ust. 4, 5 i 6 u.w.¹⁹. Jest to, w szczególności motywowane skutkami tego rodzaju zdarzeń, które w praktyce najczęściej kwalifikowane są jako wypełniające znamiona występku o jakich mowa w art. 220 § 1 k.k.²⁰ w zb. z art. 155 w zw. z art. 11 § 2, art. 220 § 1 w zb. z art. 156 § 2 w zw. z art. 11 § 2 k.k., jak również znamiona czynów zabronionych o jakich mowa w art. 163, czy też w art. 173 lub art. 177 § 2 k.k. W praktyce osoba, która kieruje pracą na miejscu zdarzenia wypadkowego (prokurator) ma pozorny wpływ na to, z kim prowadzić będzie tę czynność. Może rzecz jasna zażądać by w oględzinach brał udział konkretny technik kryminalistyki lub konkretny biegły, nie zawsze jednak polecenie w tym zakresie będzie mogło zostać zrealizowane. Pamiętać należy, że nie zawsze obecność na miejscu zdarzenia poddawanych oględzinom przez wiele osób uczestniczących w czynności sprzyja osiągnięciu pokładanych w niej efektów²¹. Nie są odosobnione przypadki, że zbyt duża ekipa oględzinowa niszczy ślady, nawet w sytuacji, gdy wyznaczona została droga dojścia. Z pewnością w przypadku poddawania oględzinom znacznego obszaru zapewnić należy udział w czynności wielu osób, które podzielone będą na grupy, a w skład każdej z nich powinien wchodzić technik kryminalistyki.

Oględziny miejsca zdarzenia wypadkowego podzielić możemy, z uwagi na skład grupy oględzinowej, na oględziny proste, które dokonywane są przez organ procesowy, najczęściej przy udziale specjalistów, których zadaniem jest dokonanie czynności o charakterze technicznym takich jak pomiary, obliczenia, szkice, zdjęcia, utrwalenie śladów, a które mają funkcję rejestrująco-wykrywcą oraz oględziny złożone, które dokonywane są z udziałem biegłego lub biegłych, a pełnią funkcję poszukiwawczo-wykrywcą²². Te ostatnie nazywane są również w doktrynie oględzinami specjalnymi, co podyktowane jest różnorodnością przedmiotu oględzin oraz form jakie należy stosować dążąc do poznania cech oraz właściwości dowodu rzeczowego. Do tego rodzaju oględzin należy dobrać stosowne urządzenia techniczne, a także biegłego lub biegłych posiadających specjalną wiedzę w określonej dziedzinie lub dziedzinach²³. Pamiętać należy, że w wypadkach niecierpiących zwłoki, do których odnosi się art. 308 k.p.k., powołanie biegłego może nastąpić w innej formie niż pisemne postanowienie, również np. w rozmowie telefonicznej, choć musi ono być, w dalszym toku postępowania, potwierdzone we właściwej formie²⁴. Właściwe przeprowadzenie oględzin miejsca wypadku przy pracy wymaga najczęściej udziału w tej czynności dowodowej biegłego lub biegłych, np. z dziedziny

¹⁹ Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 2189, ze zm.).

²⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2024 r. poz. 17, ze zm.), dalej: k.k.

²¹ P. Horoszowski, *Śledcze oględziny miejsca*, Warszawa 1959, s. 95.

²² R. Kmieciak, E. Skrętowicz, *Proces karny*, op. cit., s. 2006, s. 370.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Postanowienie SA w Katowicach z 23.10.2018 r., II AKz 821/18, Lex nr 2684698.

medycyny sądowej (co jest konieczne w przypadku śmiertelnego wypadku przy pracy), elektryczności, budowy i eksploatacji maszyn i urządzeń technicznych, budownictwa, rekonstrukcji wypadków drogowych, techniki samochodowej, bezpieczeństwa i higieny pracy. Zasadnie w literaturze wskazuje się, że biegły w trakcie oględzin może występować jako członek grupy oględzinowej, sporządzający protokół oględzin zwłok w przypadku wypadku śmiertelnego, a po oględzinach wydający opinię jako biegły, członek grupy oględzinowej będący konsultantem, członek grupy oględzinowej, w której wykorzystuje się jego informacje specjalne z zakresu specjalisty lub jako biegły *ad hoc*, będący w razie powołania członkiem grupy oględzinowej²⁵. Niestety nie we wszystkich przypadkach możliwe będzie przeprowadzenie oględzin miejsca zdarzenia wypadkowego z udziałem biegłego. W przypadkach, gdy zapewnienie udziału biegłego w tej czynności dowodowej nie będzie możliwe rozważyć należy wezwanie do udziału w oględzinach miejsca zdarzenia wypadkowego w charakterze specjalisty *ad hoc* (art. 205 § 1 k.p.k.), np. inspektora Państwowej Inspekcji Pracy²⁶, członka zespołu powypadkowego, który powołany został przez pracodawcę w celu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy²⁷, pracownika służby bhp lub pracownika zatrudnionego przy innej pracy, któremu powierzono wykonywanie zadań służby bhp, społecznego inspektora pracy lub inspektora Urzędu Dozoru Technicznego, albo inspektora Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego. Udział wskazanych tu podmiotów w oględzinach miejsca zdarzenia wypadkowego z uwagi na jego specyfikę uznać

²⁵ K. Jusza, *Problematyka potrzeby przeprowadzenia oględzin a postulat maksymalnej określoności przepisów*, [w:] I. Sepiolo (red.), *Nullum crimen sine lege*, Warszawa 2013, s. 390.

²⁶ Z mocy art. 234 § 2 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2023 r. poz. 1465, ze zm.) pracodawca jest zobligowany niezwłocznie zawiadomić właściwego okręgowego inspektora pracy i prokuratora o śmiertelnym, ciężkim lub zbiorowym wypadku przy pracy oraz o każdym innym wypadku, który wywołał wymienione skutki, mającym związek z pracą, jeżeli może być uznany za wypadek przy pracy. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (Dz.U. z 2024 r. poz. 97, ze zm., dalej: u.PIP) uprawnia inspektorów pracy do przeprowadzania, bez uprzedzenia i o każdej porze dnia i nocy, kontroli przestrzegania przepisów prawa pracy, w szczególności stanu bezpieczeństwa i higieny pracy (art. 24 ust. 1 u.PIP). W związku z zaistnieniem zdarzenia wypadkowego u pracodawcy u którego wypadek taki wystąpił przeprowadzana jest kontrola realizowana przez inspektora Państwowej Inspekcji Pracy, celem której jest badanie okoliczności i przyczyn wypadku przy pracy oraz kontrola stosowania środków zapobiegających tym wypadkom, a jedną z czynności podejmowanych przez inspektora pracy mogą być oględziny obiektów, pomieszczeń, stanowisk pracy, maszyn i urządzeń oraz przebiegu procesów technologicznych i pracy (art. 23 ust. 1 pkt 2 u.PIP). Nic nie stoi zatem na przeszkodzie by w związku z dokonywaniem oględzin miejsca wypadku przy pracy inspektor pracy został w drodze zarządzenia wydanego w oparciu o dyspozycję art. 205 § 1 w zw. z art. 93 § 3 k.p.k. wezwany do udziału w oględzinach miejsca takiego zdarzenia przez prokuratora jako osobę przeprowadzającą lub kierującą tą czynnością.

²⁷ Zespół powypadkowy powoływany jest przez pracodawcę, a w jego skład wchodzi pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy oraz społeczny inspektor pracy. U pracodawcy, który nie ma obowiązku tworzenia służby bezpieczeństwa i higieny pracy, w skład zespołu powypadkowego zamiast pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy wchodzi pracodawca lub pracownik zatrudniony przy innej pracy, a któremu to pracodawca powierzył wykonywanie zadań służby bezpieczeństwa i higieny pracy, albo specjalista spoza zakładu pracy. U pracodawcy, u którego nie działa społeczna inspekcja pracy, w skład zespołu powypadkowego zamiast społecznego inspektora pracy, jako członek zespołu, wchodzi przedstawiciel pracowników posiadający aktualne zaświadczenie o ukończeniu szkolenia w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, zgodnie z przepisami dotyczącymi szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy. Jeżeli pracodawca nie może dopełnić obowiązku utworzenia zespołu powypadkowego w składzie dwuosobowym ze względu na małą liczbę zatrudnionych pracowników, okoliczności i przyczyny wypadku ustala zespół powypadkowy w skład, którego wchodzi pracodawca oraz specjalista spoza zakładu pracy.

należy za konieczny, albowiem decydenci procesowi, będący kierownikami czynności oględzinowych najczęściej nie posiadają dostatecznych kwalifikacji odnośnie sposobu przeprowadzenia oględzin tego rodzaju miejsc. Biegli oraz specjaliści *ad hoc* uczestniczący w oględzinach miejsca zdarzenia wypadkowego są swoistego rodzaju pomocnikami procesowymi osób przeprowadzających tę czynność. Ich działania podejmowane w trakcie oględzin miejsca zdarzenia mogą być połączone z wykonywaniem eksperymentów procesowych²⁸. Udział w tej czynności wskazanych tu pomocników organów procesowych przeprowadzających oględziny jest niebywale pomocny w wyjaśnieniu charakteru i okoliczności zdarzenia, ustaleniu jego sprawcy, a także zabezpieczeniu właściwego rzeczowego materiału dowodowego. Wskazane jest by w przypadku zdarzeń wypadkowych biegły (sądowy lub *ad hoc*) lub specjalista *ad hoc* uczestniczył w oględzinach sytuacyjnych oraz szczegółowych, a także badał urządzenia lub maszyny albo pojazdy mające związek ze zdarzeniem oraz dokumentację dotyczącą zarówno pokrzywdzonego tego typu zdarzeniem, jak i urządzenia jakie w czasie zaistnienia wypadku obsługiwał. Wśród kryteriów doboru grupy oględzinowej wskazać należy m.in. na rozległość badanej przestrzeni, indywidualne cechy konkretnego zdarzenia, taktyczną nierozzerwalną całość grupy oględzinowej opartą na požądanych kwalifikacjach specjalistycznych członków zespołu oględzinowego, a także profesjonalizm kierującego tą czynnością²⁹. Grupa oględzinowa przybywająca na miejsce znalezienia zwłok (śmiertelny wypadek przy pracy) powinna posiadać w składzie: prokuratora, lekarza medycyny sądowej lub innego lekarza, funkcjonariusza dochodzeniowego oraz technika kryminalistyki.

Istotną kwestią na jaką należy zwrócić uwagę omawiając problematykę oględzin miejsca zdarzenia wypadkowego jest udział w tej czynności dowodowej stron postępowania przygotowawczego. Jak wskazuje art. 315 § 1 k.p.k.: „Podejrzany i jego obrońca oraz pokrzywdzony i jego pełnomocnik mogą składać wnioski o dokonanie czynności śledztwa”. Stronie, która złożyła taki wniosek, w tym również obrońcy podejrzanego oraz pełnomocnikowi pokrzywdzonego nie można odmówić prawa udziału w konkretnej czynności dowodowej, w tym również oględzinach miejsca zdarzenia będącego wypadkiem przy pracy, jeżeli takiego udziału się domaga. Nierespektowanie przez organ postępowania przygotowawczego tego uprawnienia poprzez niepoinformowanie strony o terminie czynności i miejscu jej przeprowadzenia, albo poprzez niedopuszczenie jej do udziału w takiej czynności należy ocenić jako rażące naruszenie obowiązków procesowych, o jakim mowa w art. 20 § 2 k.p.k. Z przedstawionych tu argumentów wynika, że zarówno strony

²⁸ Wyrok SN z 3.10.2006 r., IV KK 209/06, OSNKW 2006, nr 12, poz. 114.

²⁹ J. Gurgul, *Planowanie postępowania przygotowawczego*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 1, s. 155.

postępowania przygotowawczego, jak i ich kwalifikowani pomocnicy procesowi mogą wziąć udział w czynności dowodowej jaką są oględziny miejsca zdarzenia wypadkowego. Mamy przecież, w tym przypadku, do czynienia z czynnością niepowtarzalną. Stanowisko takie dominuje w judykaturze, przykładem czego może być wyrok SA w Krakowie z 3.09.1998 r., w którym stwierdzono, że: „Prowadzący śledztwo powinien dopuścić strony postępowania do udziału w czynności, której nie będzie można powtórzyć na rozprawie głównej (art. 272 § 1 d.k.p.k. i art. 316 § 1 k.p.k.). Za czynność taką należy uznać oględziny rzeczy, jeżeli ma być ona oddana uprawnionemu (art. 199 d.k.p.k.), wymontowanie z niej elementów, żeby posłużyć się nimi w celach dowodowych, itp. Jeśli więc osoby te żądają udziału w czynności, należy je zawiadomić o jej miejscu i terminie, a w razie braku dowodu doręczenia zawiadomienia do niestawających – czynność odroczyć (art. 102 § 1-3 d.k.p.k. i art. 117 § 1-2 k.p.k.). Uchybienie temu może mieć wpływ na wynik sprawy, bo pozbawia strony możliwości wykazania zarzutów zgłaszanych do stanu dowodu rzeczowego.”³⁰. W praktyce, z uwagi na fakt najczęstszego wykonywania oględzin miejsca zdarzenia wypadkowego w ramach czynności, o których mowa w art. 308 k.p.k. wskazani powyżej uczestnicy tego etapu postępowania karnego nie biorą w nich udziału. Ponadto umiejscowienie oględzin miejsca zdarzenia na osi czasu postępowania karnego wskazuje wprost na to, że na etapie postępowania kiedy czynność ta jest wykonywana nie występuje jeszcze jego strona bierna, a zatem nie sposób mówić o możliwości uczestniczenia w oględzinach jakie wykonywane są w ramach czynności niecierpiących zwłoki przez podejrzanego oraz jego obrońcę. Sytuacja ta oczywiście zmieni się kardynalnie, nawet na etapie czynności wskazanych w art. 308 k.p.k., gdy w następstwie przeprowadzenia przez organ procesowy czynności o jakich mowa w § 2 tego przepisu pojawi się podejrzany. Zatem, w przypadku podejrzanego oraz jego obrońcy udział w tej czynności dowodowej może dotyczyć co najwyżej oględzin następczych, o ile te przeprowadzane są już po przeprowadzeniu czynności dowodowej o jakiej mowa w art. 308 § 2 k.p.k. W oględzinach miejsca zdarzenia może wziąć udział pokrzywdzony oraz jego pełnomocnik, a w przypadku tych uczestników postępowania nie mają zastosowania wskazane powyżej ograniczenia. Organ prowadzący postępowania ma oczywiście możliwość skorzystania z uprawnienia o jakim mowa w art. 316 k.p.k. i może tę czynność dowodową przeprowadzić pod nieobecność wskazanych powyżej uczestników postępowania, o ile zwłoka w realizacji oględzin grozi utratą lub zniekształceniem dowodów.

³⁰ Wyrok SA w Krakowie z 3.09.1998 r., II Aka 155/98, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 1998, nr 10, poz. 29.

Oględziny miejsca zdarzenia, jak wskazano w § 42 ust. 2 wytycznych KGP, polegają na dokonaniu czynności taktycznych i techniczno-kryminalistycznych zmierzających do poznania przebiegu zdarzenia, przeprowadzanych w sposób planowy, z uwzględnieniem właściwości obszaru (przestrzeni zamkniętej lub otwartej) oraz klasyfikacji różnych grup śladów przestępstwa lub ich nośników albo rzeczy, ich położenia, właściwości, stanu i cech indywidualnych.

Oględziny miejsca zdarzenia wypadkowego obejmują konkretny obszar, teren, część ziemi lub zabudowania gdzie miało miejsce tego typu zdarzenie; obejmują zarówno pomieszczenia, jak i przestrzenie otwarte. Nie są ograniczone wyłącznie do miejsca wypadku, ale chodzi o każde miejsce, w którym mogą znajdować się dowody istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, np. miejsce ukrycia przedmiotów lub narzędzi jakie wykorzystywane były przez pokrzywdzonego w następstwie tego typu zdarzenia w procesie pracy. Jest to część przestrzeni, której właściwości określa się, podając wielkość, geometryczne kształty oraz położenie³¹. Miejsce oględzin obejmuje nie tylko teren, na którym zdarzenie wypadkowe nastąpiło, lecz także teren przyległy. Chodzi o miejsce pozostawienia śladów oraz wystąpienia skutków przestępstwa lub innych okoliczności związanych z przestępstwem, poprzedzających je lub następujących po nim³².

Oględziny miejsca zdarzenia należy podzielić na trzy odpowiednie etapy (części, stadia):

- 1) oględziny wstępne (zwane też organizacyjnymi, ogólnoorientacyjnymi);
- 2) oględziny szczegółowe;
- 3) oględziny końcowe.

Członkowie grupy oględzinowej, po przybyciu na miejsce zdarzenia, przed przystąpieniem do właściwych oględzin, powinni dokonać ogólnego przeglądu miejsca badanego wypadku. Pozwoli to na zindywidualizowanie planu oględzin i określenie granic terenu, który będzie im poddany. Czynność ta zwana jest oględzinami ogólnoorientacyjnymi.

Przed przystąpieniem do kolejnego etapu oględzin, jakim są oględziny szczegółowe, członkowie grupy oględzinowej powinni m.in.:

- 1) ustalić i omówić podstawowe kierunki działania na miejscu zdarzenia oraz określić czynności jakie będą wykonywane, a także ustalić w jaki sposób poszczególne etapy oględzin będą dokumentowane;
- 2) dokonać podziału zadań pomiędzy sobą (nie ma obowiązku by wszystkie czynności dokonywane na miejscu zdarzenia wypadkowego przez członków grupy

³¹ K. Witkowska, *Procesowe aspekty oględzin miejsca zdarzenia*, op. cit., s. 97.

³² J. Mazepa, op. cit., s. 17.

- ogłędzinowej, będące częściami składowymi oględzin wykonywane były kolegiennie);
- 3) podjąć decyzję, w przypadku konieczności uzupełnienia grupy oględzinowej, która przeprowadzała będzie oględziny, o biegłych lub specjalistów;
 - 4) ustalić zasady obiegu, gromadzenia oraz analizy informacji;
 - 5) zapewnić bezpieczeństwo osobom biorącym udział w oględzinach³³.

Przy planowaniu czynności oględzinowych na miejscu wypadku przy pracy kluczowe znaczenie ma wiedza członków grupy oględziniowej na temat charakterystycznych cech tego typu zdarzeń oraz sprawne zbieranie pierwszych informacji na temat przebiegu wypadku, co uczynić można poprzez rozpytanie pokrzywdzonego lub ewentualnych świadków i bieżące wykorzystywanie tych informacji do określenia granic miejsca poddawanego oględzinom, miejsc prawdopodobnego naniesienia śladów przez uczestników, poszukiwania przedmiotów mogących mieć związek z zaistniałym zdarzeniem wypadkowym³⁴. Istotne znaczenie praktyczne na tym etapie oględzin może mieć zapoznanie się przez członków grupy oględziniowej z zapisem monitoringu jaki obejmował swoim zasięgiem miejsce wypadku przy pracy. Wykonanie tej czynności pozwoli zarówno na zapoznanie się z przebiegiem zdarzenia wypadkowego, ale pomoże również w wytypowaniu świadków takiego zdarzenia, a także pozwoli na wyznaczenie właściwego obszaru jaki powinien zostać poddany oględzinom oraz wskaże jakie przedmioty lub urządzenia należy zoględzinować lub zabezpieczyć dla dalszych badań. Zapis taki należy oczywiście bezwzględnie zabezpieczyć na odpowiednim nośniku (płyta CDR lub pendrive) w drodze czynności dowodowej w postaci zatrzymania rzeczy (art. 217 k.p.k.).

W celu jak najdokładniejszego przedstawienia sytuacji zastanej na miejscu zdarzenia i udokumentowania położenia wszystkich ujawnionych w toku oględzin przedmiotów i śladów konieczne jest wyznaczenie stałych punktów odniesienia, czyli tzw. SPO (są to punkty orientacyjne, w stosunku do których mierzy się odległości ujawnionych przedmiotów i śladów, a następnie podaje w protokole oględzin i na szkicu, o ile został sporządzony) oraz punktów pomiarowych przedmiotów i śladów (są to tak obrane punkty, które pozwalają na dokładne usytuowanie przedmiotów i śladów względem stałych punktów odniesienia).

Niejednokrotnie miejsca wypadków przy pracy, w szczególności tych, które noszą znamiona katastrof, obejmują znaczny obszar, co wymaga zorganizowania kilku grup oględzinowych, jakie pracować będą w poszczególnych sektorach, które mogą mieć kształt wielokątów lub okręgów. Liczba oraz wielkość sektorów

³³ S. Czerw, *Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia w teorii i praktyce*, op. cit., s. 84-85.

³⁴ J. Gurgul, *O wnioskowaniu z wyników oględzin*, „Problemy Kryminalistyki” 1971, nr 94, s. 860; K. Olszak, *Bójka i pobicie. Aspekty wykrywcze i dowodowe*, Warszawa 2009, s. 113.

uzależnione są od charakteru konkretnego zdarzenia, a także liczebności grupy dokonującej oględzin oraz wielkości i rodzaju terenu jaki należy poddać oględzinom. Obszary poszczególnych sektorów powinny się ze sobą stykać, zaś granice tych obszarów muszą być dookreślone w sposób jednoznaczny. Postulować należy by w każdym z sektorów pracował technik kryminalistyki. Nie wolno zapominać o wyznaczeniu ścieżki powszechnego dostępu na miejscu zdarzenia. „Po dokonaniu podziału na sektory wykonuje się fotografie ogólnoorientacyjne lub nagrania wideo. Przedmiot oględzin w poszczególnych sektorach musi być tak określony, jak w protokole głównym oraz zawierać oznaczenie sektora (np. A, B, C... lub I, II, III). Sposób oznaczania poszczególnych sektorów jest uzależniony od okoliczności, rodzaju zdarzenia i przyjętej metody prowadzenia oględzin. Numery śladów muszą zawierać oznaczenie sektora (np. A/1, B/2... lub II10). Zmiany w składzie zespołu oględzinowego muszą być udokumentowane”³⁵.

W wyniku przeprowadzonego wstępnego rozpoznania miejsca zdarzenia wypadkowego grupa oględzinowa powinna przyjąć odpowiednią metodę prowadzenia oględzin szczegółowych. Może to być metoda:

- 1) obiektywna, która polega na szczegółowych oględzinach miejsca zdarzenia, poszczególnych przedmiotów oraz śladów, co dokonywane jest w zaplanowanej, ściśle określonej kolejności, systematycznie oraz stopniowo;
- 2) subiektywna, która polega na rozpoczęciu oględzin od wyraźnych, często charakterystycznych śladów danego zdarzenia wypadkowego, czy też przedmiotów jakie mają istotny związek z wypadkiem przy pracy w celu jak najszybszego zdobycia informacji o zdarzeniu;
- 3) metoda dośrodkowa, która polega na rozpoczynaniu oględzin od najdalej wysuniętego punktu, a następnie zbliżaniu się do centrum zdarzenia ruchem spiralnym;
- 4) odśrodkowa, będąca odwrotnością metody dośrodkowej, w przypadku jej zastosowania oględziny są rozpoczynane od miejsca szczytowego zgodnie z ruchem wskazówek zegara (w razie wyboru tego sposobu przeprowadzenia oględzin konieczne jest wykonanie ścieżki dostępu uwzględniającej brak w jej obrębie śladów zdarzenia). Za słabość tej metody może być uznane ryzyko zatarcia śladów przestępstwa, jej zaletą jest natomiast szybsze rozpoczęcie w przypadku śmiertelnego wypadku przy pracy oględzin zwłok, co często jest konieczne biorąc pod uwagę możliwość ich rozkładu, a także szacunek dla rodziny oraz współpracowników zmarłego. Jako preferowaną taktykę przyjąć można

³⁵ Zespół zadaniowy (Prokuratury Generalnej) do spraw wypracowania metodologii oględzin miejsc przestępstw o charakterze terrorystycznym i katastrof oraz identyfikacji ciał, *Metodyka oględzin miejsc przestępstw o charakterze terrorystycznym i katastrof oraz identyfikacji ciał ofiar*, Warszawa 2012, s. 25.

rozpoczynanie czynności od oględzin zwłok przez ograniczoną do niezbędnego minimum grupę osób, a zatem prokuratora, biegłego z dziedziny medycyny sądowej, technika kryminalistyki, poruszających się zgodnie z wytycznymi zabezpieczającego ślady, a także jednocześnie realizowanie dośrodkowych oględzin miejsca zdarzenia.

Na tym etapie oględzin działania członków grupy oględzinowej powinny się skupić na ujawnieniu i zabezpieczeniu śladów zdarzenia, jak również tych elementów występujących na miejscu wypadku przy pracy, które pozwalają na odtworzenie przebiegu i przyczyn jego zaistnienia. Przeprowadzone przez grupę oględzinową czynności powinny zostać szczegółowo opisane w protokole oględzin, z zaznaczeniem usytuowania i wzajemnego rozmieszczenia ujawnionych śladów wypadku, do którego załączyć należy sporządzoną w formie ilustracyjnej dokumentację (zdjęcia fotograficzne, nagranie obrazu, szkic miejsca zdarzenia)³⁶. Niejednokrotnie w związku z wypadkami przy pracy mamy do czynienia z prowadzeniem oględzin miejsca zdarzenia w pomieszczeniach zamkniętych. W przypadku takich oględzin istotne znaczenie, dla czytelności poczynionych ustaleń, ma zastosowanie właściwego nazewnictwa ścian, gdzie wyróżnić należy:

- 1) ścianę przednią – czyli ścianę, która znajduje się przed prowadzącym oględziny w chwili wejścia do pomieszczenia;
- 2) ścianę boczną lewą – czyli ścianę, która znajduje się po lewej ręce prowadzącego oględziny;
- 3) ścianę boczną prawą – czyli ścianę, która znajduje się po prawej stronie prowadzącego oględziny;
- 4) ścianę tylną – czyli ścianę, która znajduje się za plecami prowadzącego oględziny.

Oględziny mogą umożliwić m.in. ustalenie stanu technicznego, wyposażenia i eksploatacji pomieszczenia lub rejonu, w którym zdarzył się wypadek, ustalenie stanu technicznego oraz wyposażenia w osłony i zabezpieczenia urządzeń, maszyn czy narzędzi, przy których nastąpił wypadek, zapoznanie się z przebiegiem procesu technologicznego, przy realizacji którego nastąpił wypadek, określenie czynności, które wykonywał pokrzywdzony bezpośrednio przed wypadkiem, ustalenie świadków i ich rozmieszczenia w pomieszczeniu (rejonie) w momencie zaistnienia wypadku, a także ustalenie innych okoliczności, które mogły mieć wpływ na zaistnienie wypadku i jego przebieg. Śladów zdarzenia wypadkowego należy poszukiwać nie tylko w miejscu powstania wypadku, lecz we wszystkich powiązanych z wypadkiem obszarach pracy (wiele śladów można odnaleźć w pozornie nieoczywistych miejscach jak np. zawiasy drzwi, progi i szczeliny wokół maszyn).

³⁶ B. Hołyst, *Kryminalistyka*, Warszawa 2018, s. 381-387.

W szczególności należy poszukiwać: wyposażenia, narzędzi, sprzętu (komputerowego, biurowego, itd.), maszyn, pojazdów i urządzeń, materiałów, przedmiotów, urządzeń sterujących, pozycji poszczególnych elementów w środowisku pracy przed i po wypadku, rozrzuconych szczątków, elementów maszyn, przedmiotów i obrabianych obiektów, cieczy i gazów. Podczas zbierania śladów należy zachować szczególną ostrożność z uwagi na możliwą styczność ze szkodliwymi i niebezpiecznymi czynnikami środowiska pracy, które w sposób niekontrolowany mogą oddziaływać w środowisku pracy, np. zagrożenia biologiczne (krew), chemiczne i fizyczne (ostre, szorstkie odłamki lub części maszyn i urządzeń lub poruszające się elementy uszkodzonych maszyn). W trakcie oględzin miejsca wypadku przy pracy należy sprawdzić czy istnieją poszlaki, że przed wypadkiem brakowało jakiegokolwiek części przedmiotu mającego związek ze zdarzeniem wypadkowym, która powinna się tam znaleźć lub też jakakolwiek część była w tym miejscu, w którym być nie powinna, w szczególności dotyczy to urządzeń ochronnych (barier, osłon) i sterujących oraz wskaźników. Jak najszybciej powinno się zidentyfikować urządzenia, części lub inne przedmioty, które należy oddać do badań przez biegłych. Uszkodzone urządzenia lub części, które są usuwane powinny być odpowiednio opisane, udokumentowane, a miejsce ich lokalizacji oznaczone (np. przez fotografie lub np. farbę w spray'u).

W celu dokładnego przeprowadzenia oględzin szczegółowych należy wyodrębnić w tej części oględzin dwie fazy:

- 1) fazę statyczną – która polega na bliższym poznaniu wyznaczonego miejsca oględzin, statycznym stwierdzeniu widocznych śladów, oznaczeniu ich kolejnymi numerami od środka do zewnątrz lub odwrotnie, zgodnie z przyjętym sposobem poruszania się, określeniu spodziewanych śladów i kolejności ich ujawnienia oraz zabezpieczenia, wyznaczeniu stałych punktów odniesienia, które będą pomocne w udokumentowaniu położenia śladów, przedmiotów oraz dokonywaniu pomiarów. Faza ta charakteryzuje się tym, że prowadzący oględziny wszystko systematycznie i kolejno ogląda, niczego nie dotykając i nie przemieszczając. Finalnym wynikiem fazy statycznej jest formułowanie i weryfikowanie cząstkowych wersji dotyczących przebiegu zdarzenia wypadkowego, jego czasu, osób w nim uczestniczących, dokumentacja fotograficzna (ogólna – wygląd miejsca), szkice miejsca (ogólny szkic, na który będą nanoszone pomiary), a także określenie sposobu dokonywania dalszych czynności w ramach fazy dynamicznej. Celem tej fazy oględzin jest utrwalenie wyglądu miejsca zdarzenia wypadkowego. W tej fazie oględzin nie dokonuje się zabezpieczania śladów kryminalistycznych oraz dowodów, za wyjątkiem osmologicznych, które powinny

zostać w końcowym etapie tej fazy³⁷. Zgodnie z § 51 ust. 2 wytycznych KGP w tej fazie oględzin należy sporządzić szkice lub dokumentację przy zastosowaniu urządzeń rejestrujących przestrzeń miejsca zdarzenia lub wykonujących pomiary ukazujące wzajemne położenie śladów przestępstwa lub nośników śladów oraz rzeczy (przedmiotów) jakie mogą mieć związek z badanym zdarzeniem wypadkowym;

- 2) fazę dynamiczną – która obejmuje działania polegające na ujawnieniu śladów oraz na planowanym i systematycznym „badaniu” każdego śladu, miejsca jego występowania, ich zabezpieczeniu (protokół, fotografia, szkic, zabezpieczenie techniczne). W tej fazie oględzin możliwe jest przemieszczenie przedmiotów, ich oddzielanie w razie potrzeby. Na tym etapie oględzin dokonuje się również eliminacji śladów niezwiązanych ze zdarzeniem wypadkowym, pozostawionych przez osoby postronne. Trzeba zaakcentować, że „w fazie dynamicznej oględzin szczegółowych należy: 1) ujawnić w miejscach i na przedmiotach wszelkie ślady, a zwłaszcza: a) linii papilarnych, b) biologiczne, c) nieorganiczne, d) mikroślady; 2) dokonać: a) udokumentowania procesowego śladów i przedmiotów poprzez: – umieszczenia ich położenia na szkicu – opisanie ich w protokole oględzin ich usytuowania, rozmieszczenia, właściwości, cech i oznaczeń, wskazanie numeru, pozycji na szkicu, fotografii, opis w metryczce śladowej b) technicznego zabezpieczenia śladów i przedmiotów, w ten sposób, aby uchronić przed wszelkimi zmianami”³⁸. Podczas prowadzenia oględzin miejsca zdarzenia członkowie grupy oględzinowej mają za zadanie jak najwierniej opisać miejsce zdarzenia z uwzględnieniem położenia i stanu maszyn, pojazdów, jak i innych urządzeń technicznych oraz opisać urządzenia służące do zapewnienia bezpieczeństwa procesu pracy. Zabezpieczone w tej fazie oględzin przedmioty najczęściej w całości przekazuje się do badań biegłym, rezygnując z przeprowadzenia ich oględzin na miejscu zdarzenia. Nie zawsze jednak, np. z uwagi na gabaryty, niektórych rzeczy (przykładowo linia produkcyjna, czy elementy instalacji elektrycznej znajdujące się wewnątrz hali produkcyjnej) będzie to możliwe. W takim przypadku obok oględzin miejsca zdarzenia należy przeprowadzić w ramach tej czynności oględziny rzeczy, co udokumentować należy w odrębnym protokole.

Zaakcentować należy pogląd, aby dualizm faz statycznej i dynamicznej traktować jako wskazówkę postępowania, nie zaś jako etapy oględzin³⁹. U podstaw tej

³⁷ T. Bednarek, *Dowód osmologiczny, Aspekty kryminalistyczne i dowodowe*, Warszawa 2008, s. 62-66.

³⁸ H. Grzywina, *Oględziny miejsca zdarzenia*, Słupsk 2015, s. 22.

³⁹ M. Goc, *Organizacja kryminalistycznych badań miejsca zdarzenia*, „Problemy Kryminalistyki” 1980, nr 144, s. 244-245.

sugestii leży obawa, że ściśle rozgraniczenie faz oględzin grozić może opóźnieniami lub co najgorsze zatarciem śladów kryminalistycznych.

Po zakończeniu oględzin szczegółowych przeprowadza się czynności końcowe, w trakcie których należy dokonać przeglądu wersji dotyczących przebiegu zdarzenia, zestawień danych pochodzących z oględzin z danymi dotyczącymi przebiegu zdarzenia, a pochodzącymi z innych podejmowanych w sprawie czynności dowodowych (przesłuchania świadków, opinii biegłych, przeszukania, eksperymentu procesowego), a także sprecyzować problemy do rozwiązania w dalszym toku postępowania przygotowawczego. W tej fazie oględzin dokonuje się również przeglądu miejsca oględzin oraz dokumentacji jaka została w trakcie tej czynności sporządzona, w tym w szczególności dokonuje się sprawdzenia zgodności protokołu oględzin z treścią szkicu i wykonanymi zdjęciami, a także uzyskuje się do protokołu podpisy osób uczestniczących w tej czynności. Ponadto w tej fazie oględzin podejmuje się decyzję o ewentualnym dalszym zabezpieczeniu miejsca wypadku, a zatem czy zabezpieczyć je do dalszych badań, czy też udostępnić je do eksploatacji⁴⁰. Zgodnie z § 52 ust. 2 wytycznych KGP bezpośrednio po wykonaniu wszystkich czynności wchodzących w zakres oględzin, przed podjęciem decyzji o opuszczeniu obszaru na jakim oględziny były przeprowadzane dokonać należy kontrolnego przeglądu tego obszaru, w celu sprawdzenia, czy podczas gromadzenia materiału dowodowego nie pominięto śladów przestępstwa bądź też ich nośników. W przypadku stwierdzenia, że pominięto ślady przestępstwa lub ich nośniki, dokonać należy oględzin uzupełniających. Należy także usunąć opakowania oraz przedmioty jednorazowego użytku pozostawione na obszarze oględzin przez osoby dokonujące tej czynności (§ 52 ust. 3 wytycznych KGP).

Bezpośrednio po wykonaniu czynności wchodzących w zakres oględzin miejsca zdarzenia wypadkowego należy, przed opuszczeniem go, poddać je kontrolnemu sprawdzeniu. Jeżeli zdarzenie zaistniało w nocy, we mgle, podczas opadów deszczu lub śniegu i w takich samych warunkach dokonywane jest badanie miejsca zdarzenia może się zdarzyć, że pewne okoliczności mogły ująć uwadze prowadzących oględziny, że pewnych śladów nie zauważono mimo skrupulatności i systematyczności postępowania. Z tego też powodu, w takich sytuacjach, należy to miejsce zabezpieczyć przed dostępem osób postronnych i powtórnie dokonać jego oględzin w innych lepszych warunkach, np. w dzień.

Prawidłowo przeprowadzone oględziny miejsca zdarzenia wypadkowego stanowią ważne ogniwo w łańcuchu dowodów dotyczących ustalenia okoliczności i przyczyn zaistnienia wypadku przy pracy. Niejednokrotnie ich niewłaściwe

⁴⁰ M. Kaczmarek, *op. cit.*, s. 45.

przeprowadzenie dyskwalifikuje finalny efekt postępowania karnego. Wśród przyczyn niewłaściwego przeprowadzenia oględzin miejsca zdarzenia wypadkowego wskazać należy:

- 1) brak wiedzy i doświadczenia w zbieraniu i zabezpieczaniu śladów;
- 2) niedocenienie lub niezrozumienie znaczenia śladów;
- 3) celowe zniszczenie śladów;
- 4) niesprzyjające warunki atmosferyczne;
- 5) niedokładne przeprowadzenie oględzin⁴¹.

W przypadku zdarzeń wypadkowych nie sposób ograniczyć czynności dowodowych wykonywanych na miejscu zdarzenia wyłącznie do oględzin tego miejsca. Nieraz bowiem zachodzi konieczność przeprowadzenia oględzin rzeczy mających związek z zaistnieniem tego typu zdarzenia,⁴² a także oględzin osoby (całego ciała, części ciała lub/i garderoby) a celem tego rodzaju badania jest stwierdzenie śladów przestępstwa, w tym obrażeń ciała. Oględzinom tego rodzaju można poddać oskarżonego – podejrzanego, a także osobę podejrzaną – art. 74 § 2 pkt 1 i § 3 k.p.k., świadka zdarzenia wypadkowego – art. 192 § 4 k.p.k., a także pokrzywdzonego – art. 192 § 1 k.p.k.) lub oględzin zwłok w miejscu ich ujawnienia, z czym mamy do czynienia w przypadku wypadku śmiertelnego.

Od oględzin miejsca zdarzenia, które przeprowadzone są w postępowaniu karnym, z których sporządza się stosowny protokół i które mogą zostać utrwalone także poprzez m.in. fotografie, szkice oraz nagrania obrazu, należy odróżnić wizję lokalną, czyli czynność jaka polega na bezpośrednim poznaniu zmysłowym miejsca zdarzenia lub jego fragmentu w celu sprawdzenia, czy uprzednio uzyskane o tym miejscu lub jego fragmencie informacje są zgodne z rzeczywistością, albo w celu sprecyzowania lub uzupełnienia tych informacji, względnie w celu usunięcia bądź jedynie wyjaśnienia tkwiących w nich sprzeczności. Wizja lokalna jest nastawiona na sprawdzenie, uzupełnienie lub sprecyzowanie już posiadanych informacji i ma charakter weryfikacyjny, a nie wykrywczy.

UWAGI KOŃCOWE

Opracowanie niniejsze z całą pewnością nie wyczerpuje problematyki związanej z oględzinami miejsc wypadków przy pracy. Traktować je należy jako wstęp do dyskusji na ten temat. Nie ulega wątpliwości, że z punktu widzenia praktyki

⁴¹ D.S. Hilderbrand, *Footwear, The Missed Evidence*, <http://www.crime-scene-investigator.net/cgi-birdcast.cgi> (dostęp: 25.03.2023).

⁴² W trakcie oględzin rzeczy należy odnotować w protokole dokumentującym wykonanie tej czynności: stan w jakim rzecz się znajduje, warunki w jakich przeprowadza się oględziny, lokalizację przedmiotu, miejsce gdzie rzecz została znaleziona, właściwości grupowe, oznaczenie identyfikacyjne, o ile rzecz je posiada, barwę tworzywa z jakiego została wykonana, kształt, sposób w jaki przedmiot został zabezpieczony.

prokuratorskiej, mamy tutaj do czynienia z tematem niezwykle aktualnym i mającym istotne znaczenie praktyczne. Dążyć należy do starannego przeprowadzania oględzin miejsc tego rodzaju zdarzeń z wykorzystaniem biegłych lub specjalistów *ad hoc*, tak by uzyskany w ich następstwie materiał dowodowy stanowił dostateczną podstawę do dalszych czynności dowodowych, w tym w szczególności opiniowania przez biegłych rozmaitych specjalności.

Reasumując powyższe rozważania, stwierdzić należy, że oględziny miejsca zdarzenia, a w szczególności oględziny miejsca wypadku przy pracy wymagają ponadprzeciętnej skrupulatności oraz wnikliwości ze strony organów ścigania, a w szczególności od prokuratora, albowiem wszelkie błędy i zaniechania na tym właśnie etapie postępowania, z uwagi na niepowtarzalny charakter tej czynności procesowo-kryminalistycznej, mają charakter nieodwracalny i warunkują wszelkie późniejsze miarodajne ustalenia, rzutując na proces ustalania prawdy materialnej.

Warunkami jakie pozwolą na zminimalizowanie uchybień w tym zakresie jest w szczególności stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez prokuratorów, a także funkcjonariuszy Policji, organizowanie szkoleń ustawicznych, w szczególności z udziałem inspektorów Państwowej Inspekcji Pracy⁴³ oraz biegłych z dziedziny bezpieczeństwa i higieny pracy, a także samodzielna lektura literatury specjalistycznej.

Stąd też jako wniosek *de lege ferenda* wskazać należy ewolucyjną reformę programu szkolenia ustawicznego prokuratorów, ukierunkowaną na wzbogacenie jego zakresu o zajęcia praktyczne z prowadzenia oględzin miejsc zdarzeń wypadkowych, szkolenia z tego zakresu prowadzone w ramach prokuratur regionalnych i okręgowych, z udziałem właściwych z uwagi na siedziby tych jednostek organizacyjnych prokuratur inspektorów Państwowej Inspekcji Pracy, a także specjalizację poszczególnych prokuratorów w zakresie omawianej problematyki.

⁴³ Organizowanie spotkań szkoleniowych inspektorów pracy oraz prokuratorów w celu omawiania problematyki odpowiedzialności karnej dotyczącej naruszania praw pracowniczych, nieprzestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, aktualnych problemów dochodzeń powypadkowych, a także głównych zagrożeń występujących w zakładach pracy to jeden z celów porozumienia pomiędzy Prokuratorem Krajowym i Głównym Inspektorem Pracy z 06.11.2017 r. w sprawie współdziałania prokuratury z Państwową Inspekcją Pracy.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Bednarek T., *Dowód osmologiczny, Aspekty kryminalistyczne i dowodowe*, Warszawa 2008.
- Calkiewicz M., *Ogłędziny zwłok i miejsca ich znalezienia*, Warszawa 2019.
- Czczot Z., Tomaszewski T., *Kryminalistyka ogólna*, Toruń 1996.
- Czerw S., *Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia*, W. Kędzierski (red.), [w:] *Technika kryminalistyczna, t. I*, Szczytno 1993.
- Czerw S., *Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia w ujęciu teoretycznym i praktycznym*, [w:] *Kryminalistyczne badanie – ogłędziny miejsca w teorii i praktyce*, Szczytno 1984, s. 26.
- Goc M., *Organizacja kryminalistycznych badań miejsca zdarzenia*, „Problemy Kryminalistyki” 1980, nr 144.
- Grzywna H., *Ogłędziny miejsca zdarzenia*, Słupsk 2015.
- Gurgul J. *O wnioskowaniu z wyników ogłędzin*, „Problemy Kryminalistyki” 1971, nr 94.
- Gurgul J., *Planowanie postępowania przygotowawczego*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 1.
- Hołyst B., *Kryminalistyka*, Warszawa 2018
- Horoszowski P., *Śledcze ogłędziny miejsca*, Warszawa 1959.
- Jaworski J., *Specyfika ogłędzin miejsca pożaru*, [w:] *Problemy współczesnej kryminalistyki, t. 3, red. Gruza E., Tomaszewski T.*, Warszawa 2000, s. 121.
- Juszka K., *Problematyka potrzeby przeprowadzenia ogłędzin a postulat maksymalnej określoności przepisu*, [w:] Sepioło I. (red.), *Nullum crimen sine lege*, Warszawa 2013.
- Kaczmarek M., *Kryminalistyczne badanie miejsca zdarzenia w teorii i praktyce*, Piła 2011.
- Kmieciak R., Skrętowicz E., *Proces karny. Część ogólna*, Warszawa 2009.
- Mazepa J., *Vademecum technika kryminalistyki*, Warszawa 2008.
- Olszak K., *Bójka i pobicie, Aspekty wykrywacze i dowodowe*, Warszawa 2009.
- Schaff L. *Zakres i formy postępowania przygotowawczego*, Warszawa 1961.
- Witkowska K., *Procesowy aspekt ogłędzin miejsca zdarzenia*, „Prokurator” 2010, nr 1-2.
- Włodarska A., *Kryminalistyczne ogłędziny miejsca zdarzenia na przykładzie wypadku drogowego*, „Zeszyty Naukowe Collegium Witelona”, Legnica 2016, nr 3, s. 122.
- Zespół zadaniowy (Prokuratury Generalnej) do spraw wypracowania metodologii ogłędzin miejsc przestępstw o charakterze terrorystycznym i katastrof oraz identyfikacji ciał, *Metodyka ogłędzin miejsc przestępstw o charakterze terrorystycznym i katastrof oraz identyfikacji ciał ofiar*, Warszawa 2012.

Akty normatywne

- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, Dz.U. z 2023 r. poz. 1465, ze zm.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. z 2024 r. poz. 113817, ze zm.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. z 20224 r. poz. 37, ze zm.
- Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, Dz.U. z 2022 r. poz. 2189, ze zm.
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy, Dz.U. z 2024 r. poz. 97, ze zm.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009 r. w sprawie ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy, Dz.U. Nr 105, poz. 870.
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, Dz.U. z 2023 r. poz. 1115, ze zm.
- Wytyczne nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów, Dz. Urz. KGP 2017, poz. 59, ze zm.

Marcin Jachimowicz

Orzecznictwo

Wyrok SN z 13.05.2003 r., II KK 173/02, Lex nr 78389.

Wyrok SN z 3.10.2006 r., IV KK 209/06, OSNKW 2006, nr 12, poz. 114.

Postanowienie SN z 11.04.2012 r., II KK 313/11, OSNKW 2012, nr 9, poz. 96.

Wyrok SA w Krakowie z 3.09.1998 r., II AKa 155/98, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 1998, nr 10, poz. 29.

Postanowienie SA w Katowicach z 23.10.2018 r., II AKz 821/18, Lex nr 2684698.

Strony internetowe

D.S. Hilderbrand, *Footwear, The Missed Evidence*, <http://www.crime-scene-investigator.net/cgi-birdcast.cgi>.

Inspection of the accident site at work. (Part III)

Summary

This publication is the third and last part of the article systematizing the practical aspects of conducting inspections of workplace accidents. It presents in detail the issues of conducting inspections of places of this type of events. Particular attention was paid to the role of the prosecutor in ensuring the proper course of this evidentiary and forensic activity. It also outlines the tasks that lie with the employer and the post-accident team appointed by him in the event of such events. Actions taken by inspectors of the National Labor Inspectorate in the event of such events are also discussed, emphasizing the need for cooperation of investigators with representatives of this service during the inspection of accident events.

Keywords: accident at work, inspection, prosecutor, employer, labor inspector